

DOROTEA CAKIĆ

Stiže li nam zahladnjenje ili zahlađenje?¹

Koju riječ odabrati – *zahlađenje* ili *zahladnjenje*, *oslabiti* ili *oslabjeti*, *oživiti* ili *oživjeti*? Navedene su riječi paronimi, odnosno leksičke jedinice iz istoga leksičko-gramatičkoga i semantičkoga razreda, istoga korijena, istih gramatičkih kategorija i različita značenja. One se stoga međusobno isključuju u istome kontekstu, odnosno odabir prave riječi ovisi o obavijesti koju želimo prenijeti. Često se, međutim, zbog izrazne sličnosti pritom griješi. Objasniti ćemo zato tri reprezentativna primjera paronima koja smo na početku spomenuli. Primjeri koje donosimo u ovome radu iz korpusa su CLASSLA, prikupljeni s pomoću alata za pretraživanje korpusa NoSketch Engine.

Zahladnjenje/zahlađenje

Glagolske imenice *zahladnjenje* i *zahlađenje* u svakodnevnome se govoru nerijetko zamjenjuju, pa tako često i u medijima možemo čuti da stiže *zahlađenje*, što nije u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika. Te glagolske imenice, kako im ime govori, nastale su od glagola, i to dvaju različitih – *zahladnjeti* i *zahladiti*. Od glagola *zahladiti* (‘učiniti kakav odnos hladnim ili manje bliskim’) nastaje glagolska imenica *zahlađenje*, a od glagola *zahladnjeti* (‘postati hladnim ili hladnijim (o vremenu ili temperaturi)’) glagolska imenica *zahladnjenje*. Međutim, zbog sličnosti u izrazu, a u nekoj mjeri i u sadržaju, one se često zamjenjuju (v. 1. tablicu).

1. tablica: Primjeri pogrešne uporabe paronimnih parnjaka *zahlađenje* i *zahladnjenje*

1. a	<i>Naglo zahlađenje i snježna fronta ovila je Alpe prošlih dana u bijelo.</i>
1. b	<i>Ponedjeljak donosi daljnje zahlađenje s burom, ali i povremenom kišom.</i>
1. c	<i>... možemo reći da je u svemu imao pravo, pa i u tome da nam za najavljenog zahlađenja neće trebati dugi rukavi, već ćemo samo malo predahnuti od vrućina.</i>
1. d	<i>Jednoga dana Pierre osjeti naglo zahladnjenje u njihovu odnosu.</i>
1. e	<i>Washington i njegovi saveznici u Perzijskom zaljevu prolaze kroz razdoblje zahladnjenja odnosa...</i>
1. f	<i>Partner će se osjećati da ga zapostavljate i može doći do zahladnjenja odnosa.</i>

¹ Ovaj je rad izrađen na istraživačkome projektu *Hrvatski mrežni rječnik (Mrežnik): 2. faza*, koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorna je samo autorica te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

S obzirom na različito značenje glagola pri odabiru glagolske imenice također treba voditi računa o značenju. U prvim bi trima primjerima (1. a – c) točan paronimni parnjak bio *zahladnjenje* jer je riječ o vremenu, pa bi pravilno bilo: *Ponedjeljak donosi daljnje **zahladnjenje** s burom, ali i povremenom kišom.* (usp. 1. b). U sljedećim trima primjerima (1. d – f) riječ je o odnosima (međuljudskim, političkim), stoga je u standardnome jeziku pravilno upotrijebiti paronimni parnjak *zahlađenje*. Točno bi dakle bilo: *Jednoga dana Pierre osjeti naglo **zahlađenje** u njihovu odnosu.* (usp. 1. d).

Oslabiti/oslabjeti

Glagoli *oslabiti* i *oslabjeti* također imaju različito značenje, ali se u svakodnevnome govoru vrlo često zamjenjuju. Razlika u značenju slična je onoj u prethodnome primjeru: glagol na *-iti* (*oslabiti*) prijelazan je (kao i glagol *zahladiti*), dok je glagol na *-jeti* (*oslabjeti*) neprijelazan (kao i glagol *zahladnjeti*). Stoga *oslabiti* ima značenje ‘učiniti da tko ili što postane slabim’, a *oslabjeti* ima značenje ‘postati slab, izgubiti silu’. Premda postoji razlika u značenju, ti se paronimni parnjaci često zamjenjuju. (v. 2. tablicu).

2. tablica: Primjeri pogrešne uporabe paronimnih parnjaka *oslabiti* i *oslabjeti*

2. a	<i>Smanjenje ulaganja u kohezijsku politiku, tvrdi Savez, oslabjet će europsku budućnost i produbiti podjele – političke i socioekonomske.</i>
2. b	<i>Kopno je malo oslabjelo uragan, koji je brzo vratio snagu izlazeći na otvoreni ocean.</i>
2. c	<i>Tijekom vremena takvo loše držanje istegnut će i oslabjeti mišići gornjeg dijela leđa, koji bi trebali držati glavu uspravno.</i>
2. d	<i>Na Jadranu umjerena do jaka bura oslabit će tijekom dana i prijepodne okretati na umjeren sjeverozapadni i zapadni vjetar.</i>
2. e	<i>I umirovljeničke udruge i njihove aktivnosti zamrle su. Oslabile su društvene veze, a tijekom pandemije imali su ih još manje, što vodi do frustracije i osjećaja nemoći.</i>
2. f	<i>No, američka je valuta oslabila u odnosu na europsku, pa je cijena eura dosegнула 1,0910 dolara, dok je jučer u ovo doba iznosila 1,0890 dolara.</i>

U prvim trima primjerima (2. a – c) točan bi paronimni parnjak bio *oslabiti*, pa bi npr. pravilno bilo: *Kopno je malo **oslabilo** uragan, koji je brzo vratio snagu izlazeći na otvoreni ocean.* (usp. 2. b). U sljedećim trima primjerima (2. d – f) u skladu s normom trebao bi se upotrijebiti paronimni parnjak *oslabjeti*: *Na Jadranu umjerena do jaka bura **oslabjet** će tijekom dana i prijepodne okretati na umjeren sjeverozapadni i zapadni vjetar.* (usp. 2. d). Glagolski pridjev radni u muškome je rodu jedine jednak, *oslabio*, što govornicima otežava razlikovanje dvaju glagola.

Oživiti/oživjeti

Došli smo i do posljednjega primjera paronimnog para – *oživiti* i *oživjeti*. Riječ je ponovno o značenjskoj razlici glagola na *-iti* i *-jeti*, odnosno o razlici u prijelaznosti glagola. Glagol *oživjeti* znači ‘postati živ, vratiti se u život, probuditi se’ i neprijelazan je, a glagol *oživiti* prijelazan je i znači ‘učiniti živim, učiniti da se probudi iz mrtvila’ i ‘učiniti življim’. Često se, unatoč toj razlici u značenju, umjesto glagola *oživiti* upotrebljava njegov paronim *oživjeti* (3. a – c) i obrnuto (3. d – f) (v. 3. tablicu).

3. tablica: Primjeri pogrešne uporabe paronimnih parnjaka *oživiti* i *oživjeti*

3. a	<i>U tim trenucima djelatnici hitne pomoći nastojali su oživjeti nesretnog dječaka.</i>
3. b	<i>I Česi traže način kako oživjeti pivnice.</i>
3. c	<i>To im je prvi album na hrvatskom jeziku i jedna od najneobičnijih „suradnji” na našoj sceni između benda i hrvatskog pjesnika Mihovila Pavleka Miškine, čije su stihove iz prošlosti oživjeli glazbenim notama spojiuši tekst sa svojim prepoznatljivim zvukom.</i>
3. d	<i>Spasile su tvornicu, a i Sali, jer se bar njih tridesetak udalo za domaće momke i ostalo tu živjeti, tako da je mjesto oživilo.</i>
3. e	<i>Iznenada je ravnica pred nama oživila.</i>
3. f	<i>Na trgu se pojavio Manduševac, o kojem smo čitali u starim knjigama, pročelja zgrada oživila su u novim bojama, iz kafića u Tkalčicevoj treštala je muzika, svi su dućani radili do kasno u noć, sve je bilo puno ljudi svih boja kože, svi su bili nasmijani i dobre volje.</i>

Pravilno bi dakle bilo: *I Česi traže način kako **oživiti** pivnice* (usp. 3. b), ali: *Iznenada je ravnica pred nama **oživjela***. (usp. 3. e). Glagolski pridjev radni u muškome je rodu jedine jednak, *oživio*, što govornicima, kao što je već rečeno, otežava razlikovanje dvaju glagola. Bilo bi dobro, dakle, oživiti istraživanje paronima u hrvatskome jeziku jer sami od sebe neće oživjeti u jezikoslovnim priručnicima.